

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра модерної історії України та зарубіжних країн**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету історії та
міжнародних відносин

 Віталій АНДРЕЙКО

« 30 » 06 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА: ОСНОВИ ШКІЛЬНОГО КУРСУ
(СТАРША ШКОЛА)**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Галузь знань: А Освіта
Спеціальність: А4 Середня освіта
Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Освітня програма: Історія
Статус дисципліни обов'язкова
Мова навчання українська

Ужгород – 2025

Робоча програма «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), освітньої програми Історія.

Розробник: Шніцер І.О. – зав.каф, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

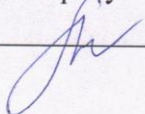
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

протокол № 14 від « 26 » червня 2025 року

завідувач кафедри доц. Ігор ШНІЦЕР

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від « 27 » червня 2025 року

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	IV-й курс	IV-й курс
Кількість модулів – 1 Тижневих годин для денної форми навчання: 3,7 год. аудиторних – 44 год.	Семестр:	
	VIII-й	VIII-й
	Лекції:	
	20	6
	Практичні (семінарські)	
	24	6
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: іспит		
Форма підсумкового контролю: усно	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)» є підготувати студентів, майбутніх учителів історії та громадянської освіти, до ефективного викладання громадянської освіти у старшій школі, формування в учнів цінностей демократичного суспільства, активної громадянської позиції, правової та соціальної компетентності, уміння діяти відповідально в умовах сучасного демократичного суспільства та виховувати толерантність і повагу до прав людини.

Предметом вивчення дисципліни є теоретичні засади, зміст, методики викладання та практичні аспекти громадянської освіти у старшій школі, спрямовані на формування у старшокласників демократичної свідомості, громадянської компетентності, відповідальної соціальної та правової поведінки, поваги до прав людини, демократичних цінностей і культурного різноманіття.

Основними завданнями дисципліни «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)», що забезпечують досягнення мети та формування програмних результатів навчання є наступні:

1. сформувати у студентів уміння розробляти та проводити уроки громадянської освіти, орієнтовані на старшокласників, які сприяють розвитку у них критичного мислення, громадянської відповідальності, активної соціальної позиції, усвідомлення прав і обов'язків, а також здатності застосовувати отримані знання у реальних життєвих та суспільних ситуаціях;

2. сформувати вміння інтегрувати історичний і громадянський контекст у викладанні предмету, показувати взаємозв'язок прав, обов'язків та історичного досвіду народу;
3. виховувати ціннісне ставлення до прав людини, демократії, верховенства права та соціальної справедливості у майбутніх учнів через практику та навчальні проекти;
4. розвивати навички організації активного навчання, дискусій, дебатів, проектної та групової роботи, спрямованих на формування громадянської позиції та критичного мислення;
5. формувати компетентності з толерантності та поваги до культурного різноманіття, вміння працювати з учнями різних соціальних, культурних та релігійних груп;
6. підготувати студентів до використання сучасних освітніх технологій та медіа-грамотності у викладанні громадянської освіти.

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

Інтегральної компетентності (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальних компетентностей (ЗК):

ЗК – 07. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК – 08. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій;

ЗК – 10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу;

ЗК – 11. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахових компетентностей (ФК):

ФК – 01. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету;

ФК – 04. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

Предметних (спеціальних) компетентностей (ПК):

ПК – 02. Знання сучасних досліджень в галузі історії та громадянської освіти;

ПК – 04. Здатність інтегрувати набуті знання соціальних та гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь;

ПК – 09. Знання нових підходів до шкільної історичної та громадянської освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)» (ОК 32) є опанування таких освітніх компонентів (ОК) освітньої програми (ОП):

ОК 5 Вступ до предметної спеціальності вчителя історії та громадянської освіти.

ОК 15 Психологія.

ОК 17 Філософія.

ОК 28 Громадянська освіта: основи шкільного курсу (базова середня освіта)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПР
Демонструє знання історичної науки та громадянської освіти, оперує базовими категоріями та поняттями предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) та імплементує здобуті знання у навчальну і практичну діяльність.	ПР 7
Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.	ПР 13
Демонструє інтегроване мислення, пояснює цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.	ПР 15
Цінує різноманіття та мультикультурність; уміє ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР 20
Знає основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміє застосовувати їх в професійній діяльності.	ПР 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПР
Вміти демонструвати знання історичної науки та громадянської освіти, оперувати базовими категоріями та поняттями предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), імплементувати здобуті знання у навчальну і практичну діяльність в старшій школі.	ПР 7
Володіти знаннями основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, вміти обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.	ПР 13
Мати інтегроване мислення, вміти пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.	ПР 15
Цінувати різноманіття та мультикультурність; уміти ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР 20
Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.	ПР 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: практичні заняття, модульна контрольна робота, самостійна робота та іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступи на практичних заняттях тощо. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на практичних заняттях, консультаціях.

Форма модульного контролю: письмові контрольні роботи. Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
6	6	6	6	6	7	6	7		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	12	30
Самостійна робота	1	20
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	А	відмінно
82-89	В	добре
74-81	С	
64-73	D	
60-63	E	задовільно

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Предмет, мета та завдання громадянської освіти у старшій школі.

Предмет громадянської освіти у старшій школі, її мета та основні завдання в контексті формування активної, відповідальної та свідомої особистості. Значення громадянської освіти для розвитку демократичних цінностей, правової культури, соціальної компетентності та громадянської ідентичності учнів старшої школи. Роль громадянської освіти у підготовці молоді до участі в суспільному житті, прийняття відповідальних рішень та реалізації прав і обов'язків громадянина в демократичному суспільстві.

Аналіз шкільних підручників з громадянської освіти для старшої школи. Оцінювання доступності подачі матеріалу для старшокласників, гендерної чутливості, культурної та етнічної різноманітності, а також відповідності актуальним суспільно-політичним реаліям та правовим змінам.

Тема 2. Особистість та її ідентичність.

Ідентичність. Види ідентичності. Громадянська ідентичність. Змінний характер ідентичності. Самовизначення. Ідентифікація. Особиста гідність. Совість. Соціалізація особистості. Соціалізація як ресурс формування громадянської ідентичності. Соціалізація в сім'ї. Соціалізація серед однолітків. Молодіжні субкультури. Партнерські стосунки в сім'ї. Трансформація моделей сім'ї. Самореалізація людини Самореалізація і розвиток. Індивідуальність особистості. Життєві цінності й пріоритети. Активна громадянська позиція. Мобільність і адаптивність людини. Креативність.

Тема 3. Права і свободи людини.

Людська гідність і права людини. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності. Еволюція прав людини. Основоположні права і свободи людини. Класифікація прав людини. Борці за права людини. Взаємовідносини «людина – держава». Верховенство права. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Позитивні і негативні зобов'язання держави. Права дитини. Конвенція. ООН про права дитини. Захист прав дитини. Механізми захисту прав людини і прав дитини. Міжнародні та європейські стандарти захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини, їх класифікація. Правозахисні організації.

Тема 4. Людина в соціокультурному просторі. Мистецтво жити в суспільстві.

Соціальна структура суспільства. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність. Роль спілкування в житті людини й суспільства. Вербальна й невербальна комунікація.

Дискримінація. Конфлікти. Поняття стереотипів і упереджень. Забобони. Шляхи подолання стереотипів. Поняття дискримінації. Основні форми та прояви дискримінації. Толерантність та інклюзія. Поняття конфлікту та його види. Стадії конфлікту. Способи подолання конфліктів. Переговори і медіація. Консенсус і компроміс.

Тема 5. Демократичне суспільство та його цінності.

Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Роль політичних партій в розвитку демократії. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію.

Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Громадянське суспільство та правова держава. Поняття громади. Роль громади в житті людини, суспільства, держави. Реалізація та захист громадою своїх прав і законних інтересів. Вплив громадян на вирішення проблем громади. Громадянська участь у житті суспільства. Школа – простір демократії. Принципи та цінності учнівського самоврядування. Дитячі й молодіжні громадські об'єднання. Молодіжні соціальні проекти.

Тема 6. Світ інформації та мас-медіа.

Поняття мас-медіа(медіа). Роль інформації та медіа в сучасному світі. Різновиди медіа (книга, преса, фото, радіо, кіно, телебачення, Інтернет, мобільний зв'язок) та їхній розвиток. Реклама. Вплив мас-медіа на формування громадської думки та власної позиції людини. Медіа і демократія. Свобода слова. Баланс між свободою вираження поглядів та відповідальністю. Цензура. Замовні матеріали («джинса») та їхні ознаки. Суспільні медіа. Маніпуляції в медіапросторі. Як розпізнати фейкову інформацію, пропаганду. Роль медіа у провокуванні конфліктів та поширенні стереотипів. «Мова ворожнечі». Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа. Приватність та конфіденційність у віртуальному світі. Цифрова ідентичність. Соціальні мережі. Права людини в Інтернеті. Безпека та етика поведінки у мережі. Кіберзлочинність. Особливості захисту прав дітей та молоді в Інтернеті.

Тема 7. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту.

Економіка як сфера життя людей. Економічні потреби та блага. Процеси, що забезпечують задоволення потреб: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Учасники (суб'єкти) економічних відносин. Сталий розвиток. Ринкова економіка. Функції держави в ринковій економіці. Державний бюджет, податки, напрямки видатків.

Домашнє господарство як власник і споживач. Поняття про раціональне споживання. Права споживачів. Бюджет домогосподарств: види доходів, напрямки витрат, заощадження. Підприємництво. Мета і соціальна відповідальність підприємця. Правовий захист бізнесу. Ринок праці. Учасники ринку праці: роботодавці і наймані працівники. Поняття професії, спеціальності, кваліфікації працівника. Заробітна плата як дохід найманого працівника. Лобіювання інтересів та корупція. Поняття лобізму. Сутність корупції та корупціогенних ризиків. Причини та наслідки корупції в економіці та політиці. Шляхи подолання корупції.

Тема 8. Україна, Європа, світ.

Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Витоки та процес європейської інтеграції. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції. Виклики сучасного світу.

Міжнародні відносини та міжнародне право Поняття міжнародних відносин. Особливості міжнародного права. Система безпеки. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації. Україна – член європейського та світового співтовариства Європейське і світове співробітництво. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, СОТ тощо. Європейський вибір України. Угода про асоціацію Україна – ЄС.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
8-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Предмет, мета та завдання громадянської освіти у старшій школі.	6	2				4
Тема 2. Особистість та її ідентичність.	12	2	4			6
Тема 3. Права і свободи людини.	10	2	2			6
Тема 4. Людина в соціокультурному просторі. Мистецтво жити в суспільстві.	14	4	4			6
Тема 5. Демократичне суспільство та його цінності.	12	2	4			6
Тема 6. Світ інформації та мас-медіа.	10	2	2			6
Тема 7. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту.	14	4	4			6
Тема 8. Україна, Європа, світ.	12	2	4			6
Разом за модуль	90	20	24			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
8-й семестр						
Модуль 1						
Вступ. Предмет, мета та завдання громадянської освіти у старшій школі.	7	1				6
Тема 2. Особистість та її ідентичність.	12		2			10
Тема 3. Права і свободи людини.	11	1				10
Тема 4. Людина в соціокультурному просторі. Мистецтво жити в суспільстві.	13	1	1			11
Тема 5. Демократичне суспільство та його цінності.	12	1	1			10
Тема 6. Світ інформації та мас-медіа.	12		2			10
Тема 7. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту.	12	1				11
Тема 8. Україна, Європа, світ.	11	1				10
Разом за модуль	90	6	6			78

6.3. Теми практичних занять¹

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Особистість та її ідентичність.	4	2
2	Права і свободи людини.	2	
3	Людина в соціокультурному просторі. Мистецтво жити в суспільстві.	4	1
4	Демократичне суспільство та його цінності.	4	1
5	Світ інформації та мас-медіа.	2	2
6	Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту.	4	
7	Україна, Європа, світ.	4	
	Разом	24	6

¹ використання елементів неформального навчання – здобувач із запропонованих як альтернативних форм практичних занять (проходження дотичних до тем модуля онлайн курсів на платформах Прометеус, Освіторія, EdEra та ін.) може обрати 1 і за наявності сертифіката отримати кількість балів передбачених за конкретну тему.

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота з курсу «Громадянська освіта: основи шкільного курсу (старша школа)» містить педагогічну складову.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Розробка тестів для поточного або підсумкового контролю знань учнів за темами, що вивчаються в шкільному курсі з громадянської освіти.	20	20
Разом за модуль		20	20

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: ноутбук та проєктор для презентацій.

Обладнання: дошка.

Навчальна платформа Moodle uzhnu.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / П.В. Вербицька, О.В. Волошенко, Г.О. Горленко та ін. Київ: Літера ЛТД, 2018. 224 с.
2. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / І.Д. Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. Тернопіль: Астон, 2018. 256 с.
3. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Т.В. Бакка, Л.В. Марголіна, Т.В. Мелешенко. Київ: УОВ «Оріон», 2018. 240 с.
4. Компас. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді / за ред. Брандер П., Кін Е. та інш. / Рада Європи, 2020. 490 с. URL: <https://rm.coe.int/compass-2020-ukr-yfdua/1680a23873>
5. Навчальна програма «Громадянська освіта» для закладів загальної середньої освіти. 10 клас. Рівень стандарту (наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa.2022.hromadyanska.osvita-10.pdf>
6. Пометун О.І., Ремех Т.О. «Громадянська освіта» - новий курс старшої школи: особливості змісту і методики. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713434/1/%D0%93%D0%9E.%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%281%29.pdf>
7. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. URL: <http://ukr.theewc.org/Content/What-we-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-nimateriali>

Додаткова:

1. Бухун А. Г. Громадянська освіта української молоді: нормативні засади та неперервність розвитку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 74, Т. 1. С. 66–71.
2. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник для закладів середньої освіти / М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, Н. Хендель; за ред. к.ю.н. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2019.
3. Громадянська освіта: мистецтво творити зміни / Ключко К., Колесник Л. Київ: Компринт, 2020. 74 с.
4. Демократична школа. Всеукраїнська програма освіти для демократичного громадянства: практичний посіб. / заг. ред. Олени Шинаровської. URL: <https://theewc.org/content/uploads/2020/02/Tool-for-Democratic-School-Development-webUkrainian.pdf>
5. Демократичне врядування в школах. URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali 21>
6. Мелеганич Г. Громадянська освіта як необхідна передумова євроінтеграції України. Міжнародний науковий вісник. Випуск 2 (18). Ужгород, 2018. URL: <http://visnyk-international.uzhnu.edu.ua/article/view/2218-5348.2019.2%2818%29.22-37>
7. Том I з ОДГ/ОПЛ (освіти для демократичного громадянства і прав людини) "Навчаючи демократії". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
8. Том II з ОДГ/ОПЛ "Зростаємо у демократії". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
9. Том III з ОДГ/ОПЛ "Живемо в демократії". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
10. Том IV з ОДГ/ОПЛ "Беремо участь у демократії". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
11. Том V з ОДГ/ОПЛ "Досліджуємо права дитини". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
12. Том VI з ОДГ/ОПЛ "Навчання демократії". URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwedo/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
13. Участь молоді у розвитку громадянського суспільства в Україні: колективна монографія / Палагнюк Ю. В., Костева Т. Б., Соловійова А. С. та ін. ; під заг. ред. проф. Ю. В. Палагнюк, доц. О. Л. Файчук. Миколаїв : Іліон, 2021. 328 с.
14. Хартія для всіх (дитяче видання "Хартії"). URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwe-do/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
15. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і прав людини (скорочене видання) URL: <http://ukr.theewc.org/Content/Whatwedo/Demokraticzna-shkola/Navchal-ni-materiali>
16. Шніцер М., Шніцер І. Актуальні питання громадянської освіти молоді України. Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: збірник наукових праць з матеріалами VII Міжнародної наукової конференції, м. Чернівці, 9 серпня, 2024 р. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 136 – 137.
17. Шніцер М., Шніцер І. Інформальна громадянська освіта. Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація: збірник наукових праць з матеріалами II Міжнародної наукової конференції, м. Львів, 26 липня, 2024 р. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 144 – 145.

Інформаційні ресурси:

1. Живемо в демократії /навчальні матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. URL: <https://www.living-democracy.com/uk/>
2. Рада Європи. URL: <http://www.coe.int/en>
3. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv>
4. ООН. URL: <http://www.un.org/en/index.html>
5. Офіс ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/en/>
6. ЮНЕСКО. URL: <http://en.unesco.org/>
7. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/>
8. Представництво ЮНІСЕФ в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/ukr/>
9. Організація з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ). URL: <http://www.osce.org/>
10. Бюро демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ ОБСЄ). URL: <http://www.osce.org/odihr>